

CONTRIBUȚIA ARMATEI LA UNIREA BUCOVINEI CU ROMÂNIA

ION FETCU

Armata română a cărei istorie se confundă cu cea a poporului nostru, întotdeauna a slujit cu devotament, eroism și înflăcărat patriotism, interesele neamului său, ale națiunii și statului, indiferent de orânduire socială sau regim politic.

Anul furtunos 1918 găsea armata României într-o situație deosebită; ni se impusese condiții de armistițiu înrobitoare, dușmanul voia lichidarea statului român și a armatei sale. Cu toate acestea, el n-a reușit atingerea acestor obiective diabolice. Aceasta a fost un mare succes ale cărei roade s-au putut culege în derularea evenimentelor, mai ales din a doua jumătate a anului 1918.

Pentru a sublinia locul și rolul armatei în unirea Bucovinei cu România, mă voi opri pe scurt asupra faptului că partea de nord a Moldovei, denumită de austrieci Țara Fagilor (Bucovina), a fost și este pământ românesc. După cum se știe, până în 1775, acest colț de țară românească, încărcat de istorie, frumusețe și bogății, era parte integrantă a Moldovei. Poarta otomană, care, conform capitulațiilor nu avea dreptul să înstrăineze nici o palmă din pământul nostru strămoșesc, a „compensat” Curtea din Viena cu partea de nord a Moldovei, nesocotind voința românilor. Generalul rus Rumianțev a fost de acord cu târgul încheiat, gest pentru care habsburgii l-au recompensat cu o tabacheră cu briliante și mulți galbeni. Vânzarea Bucovinei, cum aprecia M. Eminescu, a fost o pată pentru habsburgi și o veșnică „durere pentru noi”.

Încăpută pe mâna cotropitorilor străini, Bucovina, timp de peste 140 de ani, a cunoscut apăsătorul jug de fier: jaful sistematic, persecuțiile de tot felul, interzicerea folosirii limbii române în școli și chiar în biserica ortodoxă, puternica acțiune de slavizare și germanizare, bejeniiile (mulți români bucovineni au ajuns dincolo de ocean), crimele și asasinatele, închisorile, teroarea jandarmerească ș.a. Cu multă durere, după penultima sa vizită în Bucovina, din 1875 Luceafărul poeziei românești spunea, în nemuritoare versuri din „Doina”, că „Din Boian la Vatra Dornii / A umplut omida cornii”.

În sprijinul celor de mai sus, amintim și câteva date statistice concludente. La recesământul efectuat de autoritățile austriece, la puțin timp de la ocuparea Bucovinei, 85 la sută din populație era românească: la pragul dintre secolele al XVIII - lea și al XIX - lea, aceasta a ajuns la 70–75 la sută, [rutenii (ucrainenii) și rușii 10 la sută, evreii, germanii, polonii și țiganii 5 la sută]¹. Astăzi, partea de nord a Bucovinei constituie un mozaic etnic – sunt circa 90 de etnii, românii abia întrunesc 20 la sută din totalul populației.²

Negustorii de teritorii erau pe cale încă din timpul tratativelor de la Brest-Litovsk (9 februarie 1918) să ajungă la un nou târg în problema Bucovinei. Austria, aflată într-o cruntă criză, inclusiv alimentară, se oferea să „dea” Ucrainei acest colț de pământ românesc în schimbul, potrivit lui Ion Nistor, a 42 vagoane de grâu. Românii n-au rămas indiferenți, au tras semnalul de alarmă pentru a împiedica sfârtecarea Bucovinei. Ținem la dreptul istoric al românilor pe pământul Bucovinei, care prin un șir de secole a fost o parte a Moldovei și locul de reședință al principilor ei și ținem de aceea ca Bucovina să rămână neîmpărțită – declara, la 22 iulie 1918, în Parlamentul de la Viena, deputatul Constantin Isopescu-Grecul. „Bucovina – seria publicația «Viața Nouă» din Suceava, la 27 octombrie 1918 – este o unitate istorică și geografică; ea este pământ curat românesc nu numai de la Suceava până la Prut, dar de la Vatra Dornei până la Nistru. În acest pământ s-a organizat de la a doua descălecare viață de stat românească. Bucovina ne-a rămas moștenire, așa cum este ea în întregimea ei, de la înaintașii noștri și datori suntem să o păstrăm neștirbită vremurilor viitoare”.

După retragerea autorităților austriece de ocupație, în Bucovina, elementele anarhice și criminale au dezlănțuit un val și mai aprig de persecuții, jaf și prigoană asupra românilor. În aceste condiții, Consiliul Național Român și populația românească din Suceava, Ițcani și Gura Humorului³ s-au adresat guvernului de la Iași și șefului satului român să trimită de urgență în sprijin trupele române. De menționat că Consiliul Național Român – înființat pe baza hotărârii Constituantei de la 27 octombrie 1918, nu avea cum să-și organizeze forțe militare proprii. Bărbații români valizi nu erau reântorși acasă de pe

¹ Aurel Morariu, *Bucovina 1774–1914*, București, 1915, p. 47

Vezi și Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Editura Humanitas, București, 1991, p. 312 !

² Profesor dr. Bostan de la Universitatea din Cernăuți.

Alcoțiune la sesiunea științifică a Academiei Române consacrată celei de-a 75-a aniversări a Marii Uniri din anul 1918.

³ Discuțiile s-au purtat între austriece și ucrainiei pentru două treimi din Bucovina și Baliația.

³ Mărturie –1918 la români, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 1204–1205.

fronturile Europei Centrale sau din alte părți. În timp ce ucrainenii (rutenii) strânseseră câteva mii în Legiunea ucraineană și amenințau inclusiv existența și funcționarea Consiliului Național Român și a guvernului Bucovinei, condus de Iancu Flondor; ei atacaseră chiar Palatul Național – reședința organelor române de conducere.

La 6 noiembrie 1918, guvernul de la Iași a hotărât să trimită în sprijinul fraților noștri români din Bucovina, Divizia a 8-a Infanterie, comandată de generalul Iacob Zadâc, care avea garnizoana în Botoșani.

În scopul îndeplinirii exemplare a misiunii încredințate, marea unitate a primit instrucțiuni foarte precise și competente din partea conducerii armatei. Generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General, sublina că românii din această divizie „sunt solii libertății și ordinii și ai civilizației“, iar generalul Constantin Cristescu adăuga într-un ordin că locuitorii de acolo (Bucovina – I.F.) „trebuie să vadă în ofițerul și soldatul român pe ocrotitorul vieții și averii lor, prin întronarea ordinei și legalității⁴ și că toate cele necesare armatei vor fi plătite. Pe baza ordinelor primite, generalul Zadâc a trimis un avion care a împrăștiat deasupra orașului Cernăuți apeluri către populație pentru a fi liniștită și încrezătoare în armata română.

La 9 noiembrie 1918, comandantul D.8. I. a dat o proclamație către populația Bucovinei. Pentru noblețea mesajului său, atitudinea profund umanistă și patriotică, ca și pentru fermitatea ce se degajă din aceasta, o vom reda în întregime.

„Răspunzând la chemarea Consiliului bucovinean, armata română, din înaltul ordin al m.s. regelui Ferdinand I al României, a pășit pe pământul marelui voievod Ștefan pentru a ocroti viața, avutul și libertățile locuitorilor de orice neam și credință împotriva bandelor de criminali, care au început opera lor de distrugere în frumoasa noastră țară. Trecând hotarul pus între noi de o soartă vitregă, acum o sută și mai bine de ani, hatar care n-a putut niciodată să ne despartă și inimile, trupele române sosesc în mijlocul vostru, aducându-vă dragostea și sprijinul lor pentru libera înfăptuire a dorințelor născute din dreptul legitim al popoarelor de a dispune de soarta lor.

Stăpânit de aceste sentimente și cu credință în cererea voastră sinceră de ajutor, invităm populațiunea Bucovinei, ca să nu se abată, sub nici un motiv, de la viața și ocupațiunile sale normale. Subsemnatul garantează, fiecărui locuitor, libera executare a drepturilor civice și face cunoscut, în același timp, că o va

---

⁴ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, Marele Cartier General, fond 949/D, dosar nr. 1949, filele 32, 74, 80.

reprima, cu toată seriozitatea cuvenită, orice încercare de dezordine, acte de violență sau nesupunere la ordonanțele date de noi”.⁵

Statul major al D.8.I., prin posibilitățile proprii de cercetare și cu sprijinul populației românești, a identificat forțele adversarului și dislocarea acestora – grosul lor fiind în Cernăuți, ceva mai diluate erau în județele Rădăuți și Suceava. În numai câteva zile, marșul unitate românească a cuprins întreaga Bucovina. Peste tot la sate și orașe, populația de bună credință a primit pe ostașii eliberați cu mult entuziasm, pâine și sare, flori și urale, ca pe adevărații salvatori. La 11 noiembrie 1918, D.8.I. a intrat în capitala Bucovinei – municipiul Cernăuți. Entuziasmul și atmosfera de mare sărbătoare din Piața Primăriei – devenită după aceea Piața Unirii – au fost de nedescris.

Obiectivul următor al D.8.I. a fost ajungerea la graniță – CEREMUȘ, COLACIN, NISTRU – pentru a nu permite forțelor agresive și cotropitoare să atace din afară pământul sfânt al Bucovinei. Odată atins acest aliniament, forțele Diviziei noastre au trecut în POCUȚIA, urmărind trupele haidamacilor din Legiunea ucraineană aflate în retragere precipitată. În acest context, a fost luat prizonier chiar comandantul Legiunii, prințul Wilhem, căruia i s-a înlesnit, ulterior, să treacă peste Nistru, la ai săi.

Odată statornicite liniștea și ordinea, datorită acțiunilor ferme ale D.8.I., sprijinită de populație, Consiliul Național Român s-a adresat refugiaților bucovineni din România și din alte părți să se reîntoarcă acasă pentru a contribui la desăvârșirea marelui act al unirii; au fost luate măsurile necesare pentru buna pregătire a Congresului General al Bucovinei, convocat pentru 28 noiembrie 1918, în vederea stabilirii definitive a raporturilor politice între Bucovina și România. La Congres – ținut în sala sinodală din Palatul mitropolitan – au participat 74 de membri ai Consiliului Național Român, 7 ai celui german, 6 ai polonilor și 13 ai rutenilor, reprezentând unele comune din jurul Cernăuților. Au fost prezente, de asemenea, delegația basarabeană și cea transilvăneană, precum și reprezentanți ai armatei române, care au fost salutați cu căldură și multă dragoste.

Congresul, într-o impresionantă și entuziastă manifestare patriotică, sărbătorească, a hotărât Unirea. În Moțiunea adoptată, se spune: „Drept aceea noi, Congresul General al Bucovinei, întrupând suprema putere a țării și fiind investit singur cu putere legiuitoare, în numele suveranității naționale hotărâm: UNIREA necondiționată și pe vecie a BUCOVINEI, în vechile ei hotare până la

⁵ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, Marele Cartier General, fond 949/D, dosar nr. 1949, filele 38–42.

⁶ Întemeiat de Alexandru cel Bun, atestat documentar ca punct de vamă la 1408; aici, în anul 1497, Ștefan cel Mare a zdrobit resturile armatei poloneze, înfrântă în lupta de la Codrîi Cosminului.

CEREMUȘ, COLACIN, și NISTRU, cu REGATUL ROMÂNIEI⁶. Bucovina a fost singura provincie care s-a unit cu ȚARA, fără condiții.

Reprezentanții polonilor și germanilor bucovineni au declarat că sunt de acord cu UNIREA, că recunosc dreptul românilor asupra teritoriului Bucovinei. În acest cadru, subliniem că și Rusia a consimțit ca României să-i revină Bucovina, atunci când a semnat cu țara noastră și celelalte puteri ale ANTANTEI, la 4/17 august 1916, Convenția politică⁷.

Armata română este mândră că prin jertfa de sânge a sute de mii de oșteni din vechea Românie și din teritoriile românești aflate sub stăpânire străină a contribuit la cauza făuririi statului național unitar, s-a înscris în rândurile puternicilor forțe patriotice care au militat cu abnegație și profund patriotism pentru MAREA UNIRE din anul 1918. Documentele vremii au consemnat pentru totdeauna marele merite ale celor care se aflau sub faldurile gloriosului tricolor românesc. Armata – se sublinia în telegrama de răspuns a regelui Ferdinand către conducerea Bucovinei – a adus „ordine și liniște sufletească pentru toți aceia care în aceste momente istorice au simțit și au lucrat pentru împlinirea visului secular”. Profesorul universitar Ion Nistor, președintele Comitetului Refugiaților Bucovinei, în telegrama trimisă conducerii României, printre altele, releva că „în această clipă când opera de liniște și de ordine înfăptuită de oastea românească... spală toată hula și batjocora ce de o sută cincizeci de ani s-a aruncat în față de toți uzurpatorii ca unui neam de robi... Opera înfăptuită să rămână pe veci legată de conducerea României și de numele armatei române”.

Așadar, acțiunile armatei române în Bucovina anului 1918 constituie o latură esențială a contribuției sale la înfăptuirea visului de veacuri al românilor – MAREA UNIRE. Prezența trupelor noastre în Bucovina a fost de natură să stăvilească poftile cotropitoare ale trupelor comandate de generalul PETLIURA, care, în primele luni ale anului 1919, au atacat pe români la Hotin, Moghilev și Tiraspol, cu scopul de a face, ulterior, joncțiunea pe CARPAȚI cu armata lui Bella Kun pentru a lichida statul român și a cotropi teritoriile românești de la est și vest de CARPAȚII ORIENTALI.

În anul 1918, românii au obținut o victorie istorică fără precedent la care armata a avut un rol și un loc deosebit de important deoarece continuatorii geto-dacilor și ai romanilor au fost uniți în cuget și în simțiri. Învățămintele istoriei sunt deosebit de prețioase și mai actuale ca oricând.

⁶ Mărturii, 1918 la români, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 1240.

⁷ Vezi Convenția politică între România și Antantă privind integritatea teritorială și frontierele României după război, în Mărturii, 1918 la români, vol. I., Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 765–767.